

*Valborg skriver i 1978
sine erindringer:*

*Vores Forhistorie
Barndomsaarene
Ungdomsaarene
Mit Voksentliv*

På tidspunktet for moster Valborgs beretning, som hun skriver på opfordring fra sønnerne Flemming, Folmer og Erik, er hun blevet 76 år og er gradvist ved at miste synet. Folmer fortæller, at hun ved start af en linie placerede en finger ved liniens begyndelse, så hun kunne finde ud af, hvor næste linie skulle begynde.

Bagerst er der tilføjet historiske rettelser samt for at lette oversigten et mindre anetræ.

Morke - 1978. -

Vore Børge vil gerne at vi, Tor og jeg, gennemfører
lidt af vor Sked og om vor Børstestrel det god vi gerne,
men jeg skulle have gjort det for at få oversigt for i
dag, da jeg snart bliver 76 år, og fylder mere i det. Saa
få at læse og se hvad jeg ser skrevet, saa i maa tage
det saa det er saa det kan bli - meget spændende
i Beslutningen og det er saa god Ordre, saa jeg ser kunne
ønske; - det er saa let at blive beglædet med noget man
gerne vil have i Tæt! -

Vores Forhistorie

Jeg er den ældste af vor Søskendeflok - og Mor har nok fortalt mig mest - og jeg sugede til mig af det hele - den Tid jeg kan huske fra Barndommen er fra Tiden omtrent 1906 til 1916.

Bedstemor var født i Berlin, jeg tror omkring 1835? - Hun hed Ane Kirstine Ebert, og jeg kan tænke mig, efter det danske Fornavn, at hun har haft en dansk Mor og tysk Far. - Hvornaar og hvordan hun kom til Sønderjylland er jeg ikke klar over - men hendes Sprog var isprængt mange tyske Gloser og Mor fortæller, at naar hun blev ilter sa' Bedstemor: "Stine, Stine pas på med det tyske Blod". - Bedstemor fødte 13 Børn, saa det var nok ikke saa sært, hun kunne blive "ilter" engang imellem.

Tyskland fik i sin Tid en Præsident, der hed Friedrich Ebert - han var Sadelmager af Profession og Bedstemor skal have sagt dengang: "Jamen, det er saa min Bror Frederik". Bedstefars og Bedstemors ældste søn hed ogsaa Frederik! - Jeg ved ikke om det andet er helt rigtigt - men Datoer osv. passer.

Valborgs kommentar til dette:

Der må foreligge en Fejltagelse - Præsident Ebert er født 1871 - er der Tale om Familieskab, maa det være en Søns søn eller Brors søn. Navnet Ebert er sikkert ogsaa et ret alm. Efternavn i Tyskland - men Bedstemor var meget sikker paa Slægtskabet, fortæller min Mor.

Mere ved jeg ikke om Bedstemors Oprindelse - jeg mindes hende som en lille, sød, trind Kone med sort Kappe paa Hovedet - og altid med et meget fint Forklæde med Blomster paa, - og saa skulle Søren Peter altid være i Nærheden af hende! - Men da var hun ogsaa meget gammel i mine Øjne - jeg var omkring 10 Aar.

Bedstefar hed Søren Peter Fæster - alle Fæster stammer fra Sønderjylland oplyste Pastor Rørdam mig om, da han hørte, Erik fik navnet Fæster, og det er ogsaa en Kendsgerning. Jeg tror, det har sin Oprindelse fra Fæstegaarde - Fæstebønder - mon ikke. Rundt i Danmark - og Amerika har jeg en Masse Fætre og Kusiner, der bærer Navnet Ebert og Fæster som Fornavne.

Bedstefar kom med i Krigen 1864 (mod sin Kones Landsmænd) – blev saaret i Slaget ved Dybbøl – kom som Krigsfange paa Lazaret i Kiel – havde mistet højre Arm. Bedstemor tog den lange Tur efter "Freden" med Dagvognen og den førstefødte, lille Frederik – til Kiel og besøgte Bedstefar – Turen derned tog 3 Dage! – Jeg har aldrig rigtigt hørt om, hvad de var - levede af o.s.v.. Bedstefar fik ganske vist Krigsskadeerstatning til sin Død – blev ogsaa Dannebrogsmænd – men Mor fortæller, at de havde et godt Hjem – manglede aldrig noget og de opdrog 13 Børn – Frederik – Kirsten, Christian, Marie - Emil – Mor Laura og en Søster Elise, der døde af Tuberkulose som 4-årig – derefter Else - Anne Eline, Carl og Tolstrup (den 12'te). Karen var den ældste Søsters datter, fik jeg at vide, da jeg blev en stor Pige! – Men vi kaldte hende Moster Karen, hun var et Par Aar yngre end deres yngste Søn – som de sa': " En fra eller til, naar der alligevel er saa mange!" Saadan fortæller Mor mig det.

Kirsten rejste som helt ung til Amerika – blev straks gift derovre og Else og Anna fulgte efter som 16–17 aarige. De fik det godt – store Farme og store Børneflokke. – Jeg mindes deres Besøg i Danmark med deres Mænd, da jeg var 10–11 Aar – det irriterede mig meget, naar de slog over i amerikansk, saa jeg ikke forstod, hvad de talte om. Mor's Bror Carl, som jeg ogsaa husker – og hans Kone Annelie rejste med deres 2 Børn til Australien, og vi hørte, hvor godt det gik dem, - de oprettede en Hestefarm – indfangede vilde Heste – dresserede dem – solgte – o.s.v.. Min jævnaldrene Kusine Anna skulle være en hel Cowboy (ja, I ved, hvad der skal staa!) – og jeg misundte hende godt!

Alle Mors Søsken gaar det godt saa vidt jeg ved, - de var jævne Folk præget af Guds frygt – Nøjsomhed og meget hæderlige – den Arv de fik med hjemmefra. De kom jo alle tidligt hjemmefra maatte tjene til det daglige Brød og Fornødenheder, men der var Sammenhold og altid en Fest at være sammen med Mor's Familie. Det skete jo ikke saa ofte dengang, for det var jo med Hestekøretøj – og de fleste havde Landbrug – Dyr – o.s.v., der skulle passes – og Afstandene var jo relativt store – ikke som nu i Bilernes Tidsalder.

Jeg kan regne ud, at Mor's Søsken er født i Tiden fra 1863 – til omkr. 1880 – Mor er født i 1870 – og laa midt imellem "Flokken".

Jeg mindes Bedstefar og Bedstemor i deres lille hyggelige Hus – Bedstefar en høj flot gammel Mand med hvidt Haar og spidsklippet Skæg – og saa det tomme Jakkeærme stukket ned i Jakkelommen. De blev begge gamle – først i de 80 – maaske 85. Hvor var de elskelige at besøge – og havde en god Alderdom efter et langt slidsomt Liv – de havde 4 – 5 af deres Børn boende omkring sig. Mor var jo ret langt borte – desværre.

NB: De boede i mange Aar i Vejen (Vester Mark) – men sluttede deres Dage i Sdr. Vilstrup – Elbo.

Far er født 6. April 1868 i Trige ved Aarhus – hvor hans Far og Mor havde en lille Gaard – saa vidt jeg kan huske det fortalt, jeg har kun kendt min "Aarhus – Bedstefar og do Bedstemor" (saadan kaldte vi dem i Omtale) – da de efter vor Mening var gamle – og de havde de solgt Gaarden og var flyttet til Aarhus – vistnok først købt et Hus i Trige ved Aarhus, hvor de boede nogle Aar.

Jeg har kun set Bedstefar en gang, da de besøgte os i Jelling; Bedstemor skulle passe os og Huset, da Mor fik Lily – 1909 – og i 1910 kom Bedstemor alene i samme anledning – Erna født 25. April 1910. – Bedstefar lignede Far – eller omvendt - han var saa fuld af Vittigheder – fik os Børn til at le og more os – han havde nogle sjove Smilerynker ved Øjnene, kan jeg huske. – Bedstemor var rødhåret – meget rask i sine Bevægelser og talte saa højt – syntes jeg. Johanne var knap 2 Aar, da Lily blev født, og hun var ikke let at styre, var i al Ting – og Bedstemor raabte: "Halløj Skipper, hvad laver du nu?" – Jeg gik og ventede paa dette Udbrud, som jeg syntes lød saa sjovt!

Vi hørte faa Aar efter, at de døde ret hurtigt efter hinanden. – Far havde 3 Brødre og en Søster i Aarhus. – Onkel Anders og Tante Marie husker jeg saa godt – og deres Søn Aage besøgte os ofte – han var saadan en kæk Fyr – vi var vist jævnaldrene. Han blev Journalist – senere Rektor ved Kristeligt Pressebureau o.m.a. – Han besøgte os ogsaa efter at Far og jeg var blevet gift. – (nu bor han – de – er jo 4) på P. Bangsvej i Kbh.. Onkel Peter, Fars yngste Bror besøgte os i Skærup, mens han var Soldat. – Onkel Søren og Tante Christine havde vi mest Forbindelse med. Tante og Onkel besøgte jeg flere Gange i Kbh.. – Tante havde Systue, og jeg glemmer aldrig, at hun forærede mig en meget fin Konfirmationskjole i hvidt Voile – nej, hvor var jeg glad. Jeg var den fineste af alle Konfirmandpigerne – hvide Lærredssko og hvide Strømper – jo det var pragtfuldt af Tante. Jeg skrev sammen med hende til hendes Død. – De havde en Datter, Asta, der var meget musikalsk – blev gift med Bjørnholt-Schou – fik 2 Sønner – den ene, Kaj, er noget i Kreditforeningen i Kbh. – den anden, Olaf, er Sanginspektør m.m. vistnok i Esbjerg, hans Datter har jeg set annonceret som Sangerinde – vistnok Pop. Onkel Søren og Tante boede først en Del Aar i Aarhus men den længste Tid i Kbh..

Fars Familie var ikke saa talrig som Mors – og de boede saa langt borte, saa vi havde ikke den store Forbindelse med dem alle.

Barndomsaarene

Far og Mor mødtes paa en fælles Arbejdsplads – Opdragelsesanstalten ”Landerupgaard” – der stadig ligger som Skolehjem nær Sdr. Vilstrup. Far arbejdede med Eleverne ved Landbruget. – Mor var Stuepige for ”Herskabet” – Forstander var en Justitsraad Møller – baade han og Fruen og en rædsom forkælet 16-aars Datter har Mor fortalt meget om. Han var ond ved de arme Drengene, de fik Prygl for den mindste Forseelse, flygtede de og kom tilbage, kom de i en Celle og fik ingen Mad de første Dage.. Mor har fortalt, at hun sneg sig over til dem med Mad og trøstede dem, og de fik Lov til at græde i hendes Arme. Det var jo mest Drengene fra daarlige Hjem i Kbh. – og forældreløse under Værgeraadet som det hed dengang.

Justitsraaden fik ved sin Afgang som Forstander Kors og Baand og Stjerner paa og stor Omtale. – Ak ja. Mor kunne ikke holde ud at være der ret længe – men et Aar skulle man jo holde ud, hvis man var en ”pæn Pige”. Mor havde 3 Brødre i Esbjerg, der omkring Aarhundredeskiftet var i en rivende Udvikling – og de fik hende og Far til at komme dertil, da de giftede sig. Far fik arbejde ved Havnen ved de store Export Aktiviteter – blev hurtig Formand og jeg tror de klarede sig ret godt økonomisk.

De blev gift i Marts 1899 – og i September 1900 blev min ældste Søster Johanne født. – Jeg kom til i Maj 1902 – Søren Juli 1903 – Mary 1904. – I 1906 havde vi en slem Mæslinge Epidemi. Hanne og jeg var meget syge – kom begge paa Sygehuset med Komplikationer. Hanne døde – og jeg overlevede, kom hjem dagen efter hendes Begravelse, - jeg var 4 Aar og kunne ikke forstaa, hvorfor Hanne dog ikke var der og at Mor gik og græd saa meget.. – Det er min første Erindring om noget særligt og saa trist – men Børn glemmer let – og vi var jo 3 endda!

Det næste, jeg mindes, var da Christian d. 9. besøgte Esbjerg i Anledning af Afsløringen af en Statue af ham til Hest paa Byens Torv – jeg mindes, vi skulle pyntes – og Onkel Emils Dreng Fæster og Ebert og deres Søster Frieda kom og vi fulgtes med vore Mødre ud at se paa Herligheden – Byen stod paa den anden Ende – Aaret efter døde for resten gamle niende Chr. 1907 fik vi en ny Søster Johanne – jeg husker de respektive søskende hjalp hinanden ved de hyppige Børneankomster – eller rettere Mor har nok fortalt mig om det. – Vi havde en ret god Lejlighed i Nørregade 17. – (Jeg har siden set Huset ved et Besøg i Esbjerg for mange Aar siden) – vi havde en pæn Stue med grønne Plydsstole og Sofa – et stort Chatol – rundt Mahognibord – men vi kom kun der, naar vi havde ”fine” Gæster.

Mor og vi Børn ogsaa kunne ikke taale den barske Vesterhavsluft – og vi flyttede i 1907 i Foraaret til Jelling Mark, hvor Far og Mor købte en lille Gaard – der var 2 Russerheste nogle Køer m. m. – en dejlig Mose med masser af Tørv. – 1908 blev Lilly født, som jeg har omtalt, og Aaret efter Erna. Dette Aar skete det frygtelige, at en Vintermorgen havde Far hængt en Lygte op i Fodergangen og var gaaet op paa Loftet for at smide Hø ned til Køerne – en Ko maa med Hornene have kunnet naa at vælte Lygten ned, for paa et Øjeblik stod alt i lys Lue. Far maatte sparke en Luge ud og sprang ned i Gaarden, men alt i Stalden indebrændte – Besætning, Heste – Stuehuset blev redet – men jeg kan forstaa, at Forsikringen nok ikke har kunnet dække Opførelsen af den nye Stald, Besætning m.m.m. – for vi maatte afhænde Gaarden – og flytte til Skærup til mindre Forhold – og svære økonomiske Problemer – derom senere.

Jeg vil fortælle lidt om min første Skoletid i Mølvang Skole, hvor jeg begyndte 1. April 1909:

Vor eneste Lærer hed Kristiansen og var en dejlig Mand, saa vidt jeg husker. – Jeg har jo Ord for at være et ”fremmeligt” Barn, saa jeg kunne ikke vente med at kunne læse til jeg kom i Skole. Jeg lærte Bogstaveriet i ”Veje Amts Folkeblad” – og slugte alt hvad der stod i den, især mindes jeg Alberti-Affæren, - Ministeren, der meldte sig selv for Bedrageri og Falsk overfor Staten til et Beløb af 15 Millioner Kr.. Det var mægtigt spændende - baade for mig og hele Danmark. - Jeg stavede pænt – si – so – osv. da jeg begyndte i Skolen – lige som de andre Begyndere – men en Dag blev vores Lærer syg og vi fik en Vikar fra Jelling Seminarium – en ganske ung Fyr – han spurgte om nogen af vi ”små” kunne læse – ”Ja, det kan jeg” – og jeg læste selvfølgelig. Saa en Dag mærkede jeg, at Lærer Kristiansen stod ved Siden af mig, mens jeg læste - nej, hvor blev jeg bange.

Da jeg holdt op spurgte Hr. Kristiansen, hvorfor jeg ikke havde sagt, at jeg kunne læse? – ”Jeg troede, jeg skulle stave ligesom de andre”, svarede jeg. Fra den Dag læste jeg. Mærkeligt at saadan en lille Hændelse kan brænde sig ind i ens Erindring – Hvor har Tiden dog forandret meget – og alligevel gøres der nok Uret og Fortræd med Børn uden de voksnes Vilje og Agt.

Her slutter Kapitlet om vor tid i Jelling, der blev ret kort på Grund af omtalte Tildragelse.

Jo, jeg vil fortælle, at jeg saa en Bil for første Gang. En Dag hørte vi en voldsom – høj – høj Larm – og vi tre – Søren, Mary og jeg – styrtede op gennem Alleen til Vejen og der saa vi en aaben Vogn med 4 Hjul køre alene uden Heste - og en stor Røgsky bagefter – det var Dyrslægen i Jelling, der var den lykkelige Ejer af Vidunderet – det var i 1909.

Saa kom vi til Skærup. Som jeg har omtalt, var det sløjt med Økonomien. Far fik en Mælkerute til Børkop. Mor hjalp baade ude og inde – og var ikke saa rask, de mange Graviditeter sled paa hende – hun var altid meget daarlig de første 3-4 Måneder. Jeg var kommet i ”store

Klassen" som 9-aarig – men maatte forsømme meget, når Mor var syg. Mor aborterede i 3. Md. I 1912 var meget daarlig, men 6 md. senere fødte hun Aage – altsaa en Abort med en af de enæggede Tvillinger – det havde Lægen aldrig oplevet før. – Trods alt havde vi en god Barndom – legede med smaa Midler – fik Lov at have en Killing (det var forfærdeligt, naar Far gik til Mosen med de alt for mange Killinger vore Katte fik).

Jeg har aldrig haft en rigtig Dukke - Mor syede en Kludedukke, af hvad husker jeg ikke - men jeg elskede den. Lidt misundelig var jeg dog, da "de smaa" senere hen

fik Dukker af Celloid med rigtig Krop – hvor var de lækre. Det kneb med Pladsen efterhaanden som vi blev mange, men Mor var fantastisk til at indrette bolig – hun var en øm og kærlig Mor – jeg husker hun sa': "Ja – Gudskelov for Børnene, de er Fattigfolks Rigdom". Vi sang meget – alle kunne synge – og særlig tænker jeg tilbage paa Mørkningstimerne omkring den aabne Kakkellovnslaage. Mor altid med den "lille" paa Skødet – vi andre paa Gulvet omkring – og saa skulle Mor synge for os, og det var et spændende og vidt forskelligt Repertoire f. eks. rørstrømske som "Liden Egern sød", "Der er Lys i Lygten, lille Mor", "Der blæste en Storm udi Kattedgat, de Bølger de ginge saa høje" "To Engle smaa os følge hvor vi gaa" – osv – og saa slog Mor tit om og sang Grundtvigs Sange: "Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord", "Paa det jævne, paa det jævne, ikke i det himmelblaa" osv. Sommetider blev hun helt kaad og sang Døgnviserne der var "in" i halvfemserne: "Daysy, Daysy – hvor var du sidste Nat?" – og "Min Amanda var fra Kerteminde" – og en politisk husker jeg ogsaa det var noget med Scavenius og Paven! Ja, det var drøjt, naar Lampen skulle tændes og Idyllen blev afbrudt!

Mor var god til at lave Gildemad og Festmad – jeg fatter det ikke – men hvor det smagte godt. Vi slagtede næsten altid Gris til Jul – kun 1 gang hvor det svigtede – for uheld med en Ko gjorde, at Julegrisen maatte sælges, og vi fik Frikadeller Juleaften – en mægtig Skuffelse! – Vi havde altid Juletræ og sang masser af Sange – Julegaver var ukendte de første Aar, senere fik vi Smaating, men vi fik hver en Appelsin og nogle Stykker fine flerfarvede Konfektstykker – jo, det var Tider!

I 1914 fik vi El indlagt, det var en mægtig Begivenhed – tænk, blot at trykke paa en Knap – men lidt af Idyllen om Petroleumlampen forsvandt ogsaa. Vi havde en dejlig Eng med en Bæk, der løb igennem hele Engdraget – derfra har jeg dejlige Minder, selvom arbejdet med Hø og Tørv ikke altid var lige rart. – Selvfølgelig maatte vi hjælpe til med alt, især Kartoffeloptagning, da vi havde en relativ stor Avl af dem, og Far havde faste Aftagere i Vejle.

Far var streng i sine Krav til os alle – men han havde ogsaa Slid med at skaffe det nødvendigste til den store Familie, - det var for resten svære Tider for næsten alle mindre Landbrug i Danmark i disse Aar, - det var fælles Skæbne for alle .

Mor syede og strikkede alt til os alle – selv Fars Skjorter – hvor jeg beundrede hende for det – vi var altid rene og pæne. Hun var meget bestemt over for os, naar det gjaldt Renlighed og især Orden, det lærte vi fra vi var helt smaa – og det var nødvendigt med den knappe Plads til saa mange. Jeg ser endnu Rækken af Tøj ligge i meget fine Lag – det maatte ikke røre ved hinanden, saadan var Ordensregelen, for vi skulle kunne finde det, naar vi skulle op og i Tøjet alle paa en Gang. Hvor har vi tit moret os ved som voksne at tale om det og tænke tilbage paa det. Men Mors ubøjelige Krav til Orden kom os til stor Gavn og Ros, da vi kom ud blandt Fremmede – og jeg mener at have gennemført noget af det samme hos mine Dreng og i vort Hjem – dog var 3 af vi 6 Piger værre end jeg – Inger, Lilly og Johanne, der er død, er næsten sippede i deres Ordens- og Rengøringsmani. Det har Mor lært os, siger de. Jeg mindes Lørdagsaftenerne naar der blev varmt Vand i Gruekedlen og vi alle kom i Zinkbaljen efter Tur – og alle vi Piger med det lange Haar gav ekstra Besvær – men hvor var det hyggeligt. Saa bagte vi tit Pandekager eller Æbleskiver som Kronen paa det hele.

Aage blev født 11. Maj 1912 – der kom en Nabokone og gjorde Mor og Barn i Stand Morgen og Aften – og saa var det ellers mig, der i en alder af 10 Aar stod for Husførelsen – fik de forskellige i Skole – smurt deres Mad osv.. Selvfølgelig blev jeg hjemme fra Skole - gik kun i Skole Mandag, Onsdag og Fredag – de smaa 1. Kl. – de øvrige Dage. Inger blev som den sidste af Flokken født 3. Dec. 1914 og igen var jeg Husholder m. m. – men da kom der Klage fra visse Skolemyndigheder, "at jeg forsømte alt for meget – deri maatte der ske en Forandring!" – Vi havde en lang Skolevej – jeg læste aldrig Lektier hjemme, men paa vej til Skolen remsede jeg op af Luther's lille Katekismus – med Forklaringer – Ih, hvor jeg hadede den – jeg husker, jeg lukkede øjnene og lirede: "Ikke at jeg allerede har grebet det – men jeg jager efter det, at jeg dog maatte gribe det!" – dette vil sige osv. – i Forklaringen. Vor Lærer var dum – Mig Generede han aldrig, men de smaa Tjenestedreng, der maatte ud at tjene som 10 – 11-aarige var han slem imod. De kunne jo aldrig deres Lektier – Jeg elskede Historietimerne – lærte aldrig Regning – naaede kun til % Regning, saa sa' jeg Stop!

Men selvom jeg havde en elendig Skolegang, hængte der jo noget ved, for en Dag, da jeg var 12 Aar, standsede Præstens Jumbegig udenfor, og Lærer Holt og Præsten kom ind og talte med Mor og Far – Os Børn var altid forvist til at forsvinde lydløst, naar der kom "fine" Gæster – hvad heldigvis sjældent skete. Naa, jeg tænkte -: Hvad har vi nu gjort galt? Da de var kørt igen kom Mor og fortalte, at de to Herrer kom med et Tilbud for mig at komme paa Frk. Seligmann's Skole i Vejle og tage Realeksamen og senere Seminarieuddannelse – der var Penge til Raadighed – hvorfor ved jeg

ikke! – Men jeg var altsaa fundet værdig til dette . – Far havde strax sagt nej Tak! – jeg skulle ud at tjene snarest muligt, jeg var den ældste, og der var saa mange ”af slagsen” – altsaa færdig med det! – Jeg gad vide, hvem der fik Chancen? Jeg blev selvfølgelig ikke spurgt – men jeg har aldrig rigtig kunnet tilgive Far, selv om jeg godt forstod Afslagets Nødvendighed.

Dengang lovede jeg mig selv, at jeg nok selv skulle sørge for at faa en Uddannelse af een eller anden Slags – og fik jeg Børn, skulle de i hvert fald spørges, hvad de gerne ville være!

Det var synd for Mor – hun var ked af det for mig, hun vidste, at jeg elskede Bøger – og at mit største Ønske var at blive noget paa et Bibliotek - vi havde Sognebibliotek paa Skolen - og læste alt hvad jeg kunne overkomme. Lærer Holt var sommetider ærgerlig paa mig, naar jeg saa ofte ville bytte Bøger, men han spurgte ogsaa lidt nysgerrig ud om, hvad jeg havde faaet ud af f. ex. Caine Hall: ”Kvinden, du gav mig”. (JC kommentar: Titlen på denne bog stammer fra 1. Mosebog 4:15-19: Gud spurgte Adam og Eva, om de havde spist af frugten. Og manden sagde: Kvinden, du gav mig og som du befalede skulle blive hos mig, hun gav mig af træets frugt, og jeg spiste).

Om vinteren læste Far meget – især Carit Etlars historiske Romaner o. m. a. – da var der jo lidt Tid til overs. Mary blev ogsaa en stor ”Læsehest” – og er det den Dag i Dag, det drøfter vi tit. – Og jeg maa erkende, at dette ikke at kunne læse mere er det sværeste at acceptere ved at miste Synet. (Stakkels Flemming – der skal gennem alt dette her. Jeg kan ikke se det, men det maa være noget Roderi!)

Ungdomsaarene

Mine Barndomsaar var snart forbi – og da jeg jo er født 30. Maj skulle jeg efter Kalenderen gaa til Præst om Sommeren, men for at jeg kunne komme ud ”at tjene” 1. Maj, blev der ansøgt paa højeste Sted om Dispensation, saa jeg kunne gaa paa Vinterholdet og konfirmeres i April – Det blev bevilget – jeg tror, det var den 20. April Konfirmationen skete (jeg har omtalt Tante Christines fine hvide Kjole). Jeg fik 30 kr. i Gaver fra Naboer osv. – og jeg gik straks ind til Jens Peter Cykelhandler og sa’ hvor mange Penge jeg havde: ”Kunne jeg faa en Cykel?” – Ja, en fin ovnlakeret brugt Cykel . med en pragtfuld kulørt Kjolenet paa – nej, hvor var jeg lykkelig! Den tjente mig godt til den Dag, jeg begyndte som Elev paa Fredericia Sygehus – saa overtog én af ”de smaa” den. – Da jeg blev forlovet med Far, gav han mig en helt ny – og hvor har vi cyklet meget – jeg har slidt 2-3 op – den sidste gamle staar nu i Kælderen – og at jeg har taget min sidste Cykeltur er lidt svært at acceptere!

Jeg kom saa i min første Plads 1. Maj hos en Gartner Poul i Vinding – de var rigtig flinke – men jeg blev straks nægtet Sukker i Kaffen. 1. Verdenskrig var jo i fuld Gang (1915) og vi havde forskellige Rationeringsmærker. Jeg bemærkede, at jeg jo havde medbragt mine Mærker – men nej – de skulle bruges til Mad – (sylvning). Siden har jeg aldrig brugt Sukker i Kaffe. De havde et lidt aandsvagt Barn – en Pige paa 4 Aar. Hun var saa lidt pæn – men var saa glad for mig – for lidt Ømhed og Sjov – hun kunne ikke sige mit Navn – det blev til ”Allebu” i hendes Udtale – jeg kom til at holde saa meget af hende.

Og jeg længtes hjem – havde kun fri hver anden Søndag Eftermiddag – og jeg opdagede hvor godt et Hjem og Barndom, jeg havde haft – jeg sang ofte, naar jeg kørte for fuld Fart hjemad: Hjem, Hjem mit kære Hjem – osv. – Mor og jeg var meget fortrolige, det trængte hun til og Søren var jo dem næstældste. Piger kan have stort Behov for at tale med et andet kvindeligt Væsen – ogsaa selv om Ægtefællen er god nok paa sin Maade – Mor levede ret isoleret - der var nogle gamle, rare Nabokoner – men Mors Høresans og Evner laa langt over deres.

Jeg havde 3 andre Pladser – bl. a. paa en stor Gaard, hvor Konen var fantastisk nærig og lavede ringe Mad – Manden var ivrig Jæger – og når der hang 3–4 Harer, skulle vi have ”Haregilde” for andre Gaardfolk. Jeg lærte at faa Harer rensat, især naar jeg saa det mylder af smaa Orme i Kødet – men saa var de helt rigtige møre, sa’ Ane – De blev lagt i Mælk et Døgn og stegt i Bradepande – det duftede godt, men jeg skulle ikke nyde noget – og har aldrig kunnet tænke mig at servere en Haresteg. Jeg maatte hugge Hovedet af en Høne – endda engang slagte en nyfødt Kalv – jeg holdt ud et Aar, det var en streng Plads. – Der var ingen Høstbindegarn at faa under Krigen, saa Kl. 4 om Morgenen før Duggen var af frøgræsset maatte jeg med ud og binde op paa gammeldags Maner efter Selvbinderen.

Det var en lang Arbejdsdag – og jeg var saa tynd, at vores Forkarl kunne spænde om Livet paa mig med sine Hænder, det morede Folkene sig meget over! Derfra fik jeg Plads hos Lærer Eriksen, Sennel Skole – og det var en dejlig Forandring. Der var 6 Børn. Den ældste 15 og den yngste 2 – men det gik med Sang og Fest – og man fik Tak for sit. Arb.. Det var virkelig søde Mennesker, saa kan man sagtens gøre et stort Slid – ogsaa selvom man maatte pumpe Vandet op og bære det ind – vaske Storvask hver 14. dag paa Vaskebræt osv - - men det var jo ens overalt. (Jeg har paa Fornemmelsen at skrive meget forkert jeg kan intet se? – Maaske er det her spildt Ulejlighed!) – Jo, trods alt havde jeg nogle gode Ungdomsaar, for jeg kom en Del sammen i Kredse af M. og K. Ungdom i de forskellige Hjem, der aabnede sig for os, og vi baade sang og legede. Efter et Aar i Skolen kom jeg i Vinding Præstegaard hos vores Præst. Han fortalte mig, at han havde

bestemt, da jeg gik til Præst hos ham, at jeg skulle i Huset hos dem, naar jeg blev lidt ældre! – Jeg fyldte 18 Aar der – og syntes, at Tiden var inde til at tænke paa en Uddannelse, jeg havde bestemt mig for og cyklede til Fredericia og fremstillede mig for Oversygeplejersken, Søster Gertha, med mit Ønske. – Der var ikke Plads foreløbig – men hen paa Efteraaret fik jeg Besked om at møde 1. Jan. 1921. – Jeg havde indsendt Anbefalinger – og min

Jeg var forbavset over saa hurtigt det gik – for jeg vilde jo først fylde 19 Aar 30. Maj – men det nye Sygehus startede den Dato og saa var vi 2, der fik Chansen. Den anden var Else Lange, som I Drengene maaske husker – det blev et Venskab for Livet – hun er død nu – var ogsaa 24–25 Aar da hun begyndte. –

Jeg fik nogle meget gode Aar som Elev og den korte Tid efter som en meget selvstændig Laboratorie- og Lysbadeleder – fik Afd. Sygeplejerskeansættelse – men saa kom Far jo i Vejen – det er en helt anden Historie. Jo, det var en god Læretid – Diakonisserne var meget dygtige – krævede ogsaa meget af os – der var ret streng disciplin. Vi skulle være hjemme Kl. 10, naar vi var ude (undtagen Privatbesøg!), maatte ikke ryge, ikke gaa i Biografen. Men de gav os unge et Hjem, og en Tryghed og Hjælp paa alle Maader. – Og saa havde vi et pragtfuldt Kammeratskab – vi er nogle faa, der holdt sammen Livet igennem – er nu kun 3 tilbage – og Ellen Ørslev er fast indlagt paa Ore.. i Dag.

Vi lærte godt – blev hurtigt meget betroet – i Dag er der saa meget Teori og Rapport Skriveri at der er for lidt Tid til Patienterne. Jeg ved det, fordi jeg fik et Comeback, da jeg midt i 50'erne efter stærk Opfordring fra personalet paa Operationsstuen, som jeg kendte særlig godt, da jeg i mange Aar havde været Bloddonor – og havde gjort Katastrofetjeneste paa Operationsstuen unde Krigen (kom rigtig i Funktion 1 gang – men det var ogsaa nok!) – Men jeg havde gaaet paa Optræningskursus. Jeg lod mig overtale – og virkede som Trevagtssygeplejerske i 5 Aar – ikke permanent – men ofte mange Gange i Løbet af Tiden. Det var jo altid de sværeste Tilfælde jeg maatte tage mig af med fast Vagt og Observation. Jeg lærte meget – baade om Menneskers store Mod – og om Lægers og Sygeplejerskers Indsats og Dygtighed. – Det sled paa mig, for jeg havde jo baade Hjem og Kirken at passe ved Siden af, saa da jeg var nær de 60 sa' jeg Stop – baade som Donor – Sygeplejerske og Kirken! – Jeg blev ogsaa brugt meget som "klog Kone" – især i Dalegade-Aarene – utallige er de Bylder – "noget i Øjnene" – osv. som jeg tog mig af – Dr. Gjessing var lidt storslem til at henvise til mig! – Men hellere slides op end ruste op – har været mit "Valgsprog".

Jeg har været begunstiget med et godt Helbred og gode Kræfter, ingen alvorlige Sygdomme el. lign. – Som vist enestaaende - jeg er selv mægtig imponeret – har jeg i de 28 Aar jeg virkede i Kirkekoret i Trinitatis Kirke aldrig forsømt en Jul – Paaske eller Pinse – med de mange Helligdage – og dermed kirkelige Handlinger. Vi havde Mødepligt ved disse store Højtider – kun Sygdom kunne fritage os 3 "faste" Damer. Selv da jeg i 42 fik Erik, "ordnede" jeg dette i min Sommerferie i September – Jo, jeg har været privilegeret i mange af Livets Forhold. – For resten brugte jeg ogsaa Kirken som Afslapningssted fra fra Dagens travle og ofte forjagede Krav i de yngre Aar. –

Nu har Far lige læst sin Afslutning af Beretningen og synes nok, det er en hel Nekrolog, han har givet om mig – jeg kan jo ikke slette noget af det – men overlader det til jer, der skal omredigere "vore samlede Værker"! – Han har altid overdrevet sin Opfattelse af mig – dog vil jeg godt tage, at han har "læsset" en Del over paa mig af Ting, han helst ville undgaa! – I kender selv Far, saa jeg vil ikke begynde at konkurrere med ham i den Retning. Far har skrevet ret indgaaende om sine Søskende – jeg burde maaske gøre det samme, men I kender jo de fleste og deres Forhold, saa jeg vil undlade dette, blot sige, at de fik gode Kaar – dygtige Børn. Johanne døde som 67 aarig, var udlært som Sygeplejerske her paa Fredericia Sygehus, hvor hendes eneste Datter, der er gift her i Byen, nu er ansat. Johanne virkede, for en Pause i Begyndelsen af Ægteskabet i Odense, som Sygeplejerske til sin Død.

Jeg vil lige fortælle om Opløsningen af Børnenes Hjem. Far døde som knap 60 Aarig af en hurtig forløbende Mavecancer. – Søren var blevet gift paa Ærø med Ellen – de kom og overtog Ejendommen. Mor og Inger, der var 13 Aar, fik en lille Lejlighed i Vejle – levede af den Sum Søren og Ellen maatte udrede for Overtagelsen, - der var ikke noget der hed Enkepension dengang! - Her maa tilføjes at Mor og Inger nogle Aar efter maatte flytte til Fredericia og fik Ophold hos os. Mor var ofte syg. Inger fik Plads i Huset – blev som 21-aarig gift med Tage. – Da Mor naaede Pensionsalderen, der dengang var 70 Aar, flyttede hun i Pensionistbolig paa Ydunsvej – fik nogle relativt gode Aar -, døde som 86-aarig, men de 6 sidste Aar var meget svære for hende – maatte den sidste tid paa Hybyhus.) Vi andre Søskende afskrev den ubetydelige Andel af Arv, der kunne have været – Søren havde ikke kunnet klare sig, hvis vi ikke havde gjort det. – De havde det svært nok i de vanskelige Aar i 30'erne. Pudsigt nok har hverken Far eller jeg modtaget en Øre i Hjælp eller Arv fra vore Hjem. Thorvald fik Kosten i Læretiden – jeg har klaret mig selv fra mit 14. Aar til jeg blev gift – men det var vist meget almindeligt dengang – med de store Børneflokke. – Til Sammenligning med vor Tid kan jeg fortælle, at jeg fik 12 Kr. Mdl. i min første Plads – den sidste 60 Kr. – og det var en slem Nedgang, da jeg startede som Elev med 30 Kr – 1. Aar – 40 Kr. – 2. Aar og 50 kr. det 3. Aar – især

da jeg fik en større Tamlægeregning at afdrage paa! – Men man drømte ikke om at bede sine Forældre om 2 Kr. til Billetten hjem paa en Fridag – Jo meget er forandret tik det bedre – heldigvis. –

Mit Voksentliv

Far og jeg er naaet til vor Livs Aften efter et langt og godt Liv – og vort 53 Aars harmonisk og lykkeligt Ægteskab – givet jer 3 Dreng Livet og Mulighed for at fortsætte Slægtens Gang. – Vort Liv var ikke bare Arbejde og Kamp for at klare Tilværelsen. Vi levede et andet Liv samtidig med mange gode Venner – og den store Familie, jeg blev indgiftet i – min var jo lidt længere borte.

I mange Aar var vi i "Kristeligt Sangkor" – Far var meget værdsat som Solist ved mange Kirkekoncerter, og vi deltog i adskillige Sangstævner rundt om i Landet med flere hundrede andre Sangere fra hele Landet. Det var da mest Indre Missions Venner vi var sammen med – men Far og hele hans Slægt var dybt forankret i den Grundtvigske Bevægelse, saa vi fandt efterhaanden flest Venner der – alle Beck'eren bl. a. Wamslers m. fl. (JC koimmentar: Her tales om stationsforstander Beck med familie og læderhandler Peter Wamsler med familie, alle grundtvigianske højskolefolk) – Far kom i Bestyrelsen – var Formand en Overgang og fulgte Foredrag – og begyndte ogsaa med at afslutte Sæsonen med at opføre Sangspil, hvor Far og jeg ofte havde Hovedroller. Jeg nævner et par enkelte: "Eventyr paa Fodrejse", "Brødrene Østermanns Huskors" – en del af Bøgh's Vaudeviller m. fl. – Vi selv morede os nok mest til Prøveaftenerne, som Regel under Frk. Christine Sørensen's Instruktion. Jo, det var virkeligt morsomt.

Far kom ogsaa i Menighedsraadet i mange Aar (det har han maaske selv fortalt om). Jeg og fru Danvad som ledere startede for 20 Aar siden "Dansk Kirke i Udlandet" – der støtter Skole- og Kirkearbejde i Sydslesvig og mange Steder i Udlandet – Vi blev en god fast Kreds paa 50–60 Damer, der mødtes på Østervold i Danvads Hjem – og vi fulgte Arbejdet paa de forskellige Virkefelter.

Men sidst vil jeg gerne omtale vort Medlemskab af Odd-Fellow Ordenen. Vi har aldrig talt saa højt om dette, men det har haft og har stadig stor Betydning for os. – Den 30. marts har Far 40 Aars Jubilæum – den 28. Marts er det 32 Aar siden jeg blev Medlem (optaget, som det hedder) – og netop den Aften skal jeg lave et lille Causeri – Tilbageblik over de 32 Aar – Der er vist kun 2–3 tilbage i Logesalen den Aften, som var med for 32 Aar siden – alle de andre – og vi er næsten 90 – har jeg set komme til. Jeg blev tidlig Sekretær – naaede gennem de forskellige Poster – bl. a. Rebekka Raads Repræsentant m. m.. Saa jeg har et godt Kendskab til Ordenens Inderste Væsen.

Jeg vil kort fortælle lidt om hvad O. F. staar for. Den startede i Baltimore for godt 150 Aar siden i en svær, fattig Tid i Amerika. Der var ingen social Hjælp – Kolera og meget andet. En Smed ved navn Thomas Wildey startede med nogle venner et Hjælpearbejde blandt de ringeste under mottoet: "At besøge de syge – opdrage de forældreløse – begrave de døde".

Støttearbejdet bredte sig som Ringe paa Vandet – de kaldte sig Odd Fellows – (oversat paa mangfoldige maader!) – og nu er det en verdensomspændende Organisation. Den kvindelige Del – Rebekka – kom til for 100 Aar siden. – I Dag har vi 90 Foreninger her i Danmark. Det bygger paa kristen – etisk – humanitær Indstilling – uden at spørge om en bestemt Observans. Det vil jo være umuligt i mange Lande – tænk paa Methodister, Baptiste osv. – Alt Arbejde blev udført gratis og anonymt helt op til vore Dage – men i Dag, hvor vi har god social Forsorg, støtter vi f. ex. Forskningen inden for Lægekredse hvert Aar med 100.000 Kr. med aaben Presse og Omtaler i Aviser. Ligesaa her i vore 2 Loger har vi et humanitært Fond der uddeler Legater i "fuld Dagslys". – Det eneste "hemmelige" er vore Ritualer (Tegn - som ikke vedkommer – eller kan interessere uvedkommende). Selvfølgelig støtter vi ogsaa vore syge og gamle Medlemmer – ingen behøver at blive alene eller glemt – hvis de selv vil tage mod Hjælpen. Far og jeg er begge blevet kontingentfrie f. ex. – og vi har faaet Venner for Liver der indenfor. – Det vil ikke sige, at vi er paa Bølgelængde med alle – der er nogle, der aldrig lærer hvad det drejer sig om – men det er ikke Ordenens Skyld!

Alt det, jeg her har beskrevet, kan I fjerne, hvis I synes det – jeg synes, det var rart at give jer et lille indblik i, hvad vi har været optaget af og deltaget i vore yngre Aar.

Slutning

Jeg maa til at slutte denne "Livsberetning" – men der er stadig saa meget der myldrer frem i Tankerne, og jeg gerne ville kunne fortælle om fra mit Liv! Mennesker, jeg mødte paa min Vej – der fik stor Betydning oma. – men saa tænker jeg ogsaa – Jamen, hvilken interesse kan mine Efterkommere have af at høre om det – jeg har nok allerede vovet mig for langt ud i Tankeeksperimenterne – og Erindringer – men det staar jer fuldstændig frit at kassere alt det I synes er uden Betydning – og jeg ynker jer at skulle komme denne Labyrinth af "Blind Skrift". Men I har selv ønsket det – og som jeg har sagt – kom jeg for sent i gang.

Vor gamle Salmedigter Thomas Kingo skrev i det 16. aarhundrede følgende Salme, der staar i vor Salmebog i Dag og det 1. Vers siger – paa det snørklede Datidssprog:

"Sorrige og glæde de vandre til hobe,
lykke, ulykke de gange på rad,
medgang og modgang hinanden tilråbe,
solskin og skyer de følges og ad".

Det er Livets Betingelser – og ingen kan vist sige sig fri for at møde de store Kontraster – og jeg vil lade disse Linier staa som en Afslutning over 3 Slægtslede Livsvilkaar i store Træk – og ønske Lykke for de 3 Slægtled der fortsætter vores Bane – de er godt paa Vej – og vi gamle følger dem med Interesse, saa længe vi magter det.

*Almo og
Fæster.*

PS:

Efter at have afsluttet ovenstaaende synes jeg at der skal bemærkes en stor Forandring i vore kommende Dage, idet vi den 4. April 1978 fik tilbudt en Lejlighed i Kollektivet "Hanneruphus" opført af Danmarks Lærerforening selvejende Institution – stiftet 1963. Byggeriet fuldført 1967. – Vi har været Ansøger i 2–3 Aar – og nu fik vi Chansen. En dejlig stor Stue – lille Pejsestue – do Soveværelse – Entre – Køkken – Bad – stor Altan – 3. Sal – fin Udsigt. Der er gode Faciliteter – Pleje- og Sygeafdeling hvor Lejerne har Forret. – Nu er Far 84 Aar og træt af at Arbejde med Ejendom – have Administration osv. – og jeg er træt af mit Handicap med det svage Syn – glæder mig til mindre Forhold – vemodigt er det at komme herfra, hvor vi har haft 25 gode Aar under saa gunstige Forhold. – Men alt gaar i Naturens Orden – og vi håber paa endnu nogle gode Dage sammen paa "Hanneruphus". Bedre Omgivelser kan man vist ikke ønske sig som "Aftægtsbolig".

Og I 3 Drengene overlader vi trygt at administrere vort efterladte "Bo" – vi orker det ikke mere!

Det vil dog blive vemodigt at forlade Hjemmet – Ejendommen og Kvarteret her omkring, hvor vi har levet mere end 25 gode Aar. – Vi haaber, at I tre Drengene vil overtage Ejendommen og vore eventuelle Efterladenskaber i den Aand og Fordragelighed, som I ved vi ønsker, og som vi har forsøgt at opdrage jer i. – Vi tror dette om jer. -

Valborg bygger bl. a. på Laurines udsagn, hvorfor Valborg ikke kan lastes for historiske unøjagtigheder. Jeg retter disse og tilføjer nye oplysninger.

1. Valborgs bedstemor Ane Kirstine er født i Vejen den 9. nov. 1836 – altså i Danmark
2. Valborgs bedstefar Søren Petersen Fæster er født i Gesten ved Vejen den 14. dec. 1835, hvor han i 1890 ernærede sig som arbejdsmand. Hedder "Petersen" iflg. Kirkebog 1830-43 for Ribe, Anst, Gjesten og ikke blot Peter.
3. Ane Kirstines far hed Friderick Samuel Ebert. Han er født i Rehdorf, Berlin, Preussen den 22. marts 1779 og kom til Ribe i 1805, hvor han giftede sig med Kierstine Marie Pedersdatter i 1823. F. S. Eberts afstamning er ikke 100% sikker – men næsten.
4. Rytterstatuen af Chr. d. 9. i Esbjerg blev afsløret juni 1900 og han døde i 1906, hvorfor det omtalte kongebesøg må have fundet sted i 1905.

